

Bygga i kulturmiljö

Munkedals kommun

Önnebacka - Snipen

ÖNNEBACKA - SNIPEN - torpmiljö i brukets närhet

Området, beläget strax öster om Munkedal, har flera karaktäristiska torpmiljöer från senare halvan av 1800-talet. Torpen är s k enkelstugor d v s består av ett rum och kök på ömse sidor om en kraftig murstock. Fasaderna har stående locklistpanel och är målade i falurött. De är här byggda i kanten av en mindre dalgång. All mark som gick att odla skulle sparas och därför byggde man sina stugor längs dalsidorna, gärna på fastmarkspartier.

Längst i öster, med utsikt över dalen, ligger det lilla torpet Snipen med ett boningshus som troligen uppfördes i början av 1700-talet men byggdes om på 1860-talet. På tomten finns också en ladugård och en fin s k källarvind d v s en jordkällare med överbyggnad - oftast av trä. Den siste torparen på Snipen var även smed på bruket. På andra sidan vägen ligger torpet Bråten. Båda torpen har lytt under Munkedals herrgård. Vid en nästan igenvuxen väg längs berget i sydost finns en klunga med gamla husgrunder av vilka åtminstone en är resterna av en gammal stenstuga, delvis nergrävd i backen.

I en bäckdal längre österut ligger backstugan Åsdalen, som finns med i lantmäterihandlingar redan 1813. Backstuga betyder här att det var en bostad utan brukningsbar mark. Bostadshuset är en enkelstuga av 1800tals-typ. Hästhagen i områdets västra del finns upptagen i mantalslängden först 1850. På tomten finns både det nuvarande boningshuset, byggt på 1940-talet, och ett äldre dubbelhus som flyttades hit 1880. Detta var ursprungligen ett mindre hus som stod längre västerut på Önnebacka, vid Stalevägen. Hemmansdelen Rosängen är en enkelstuga med sekelskifteskaraktär. Torpet, som överflyttats att tillhöra hemmanet Stale, finns nämnt i skriftliga källor redan 1764. Kasen och Furufjäll är också gamla torpplatser i anslutning till området.

Varför och hur?

Området är utpekad som kulturhistoriskt värdefullt i kommunens kulturminnesvårdsprogram. Motivet är att det utgör ett bra exempel på den torpbebyggelse som växte upp under 1700- och 1800-talet utanför de mer centrala slättbygderna och här nära bruksverksamheterna vid Munkedalsälven. Området inrymmer en mycket fin och förhållandevis välbevarad bebyggelsemiljö från den tiden, med torpen placerade i traditionella lägen.

I programmet står det att torpen i Önnebacka bör underhållas så att deras tidskaraktär så långt möjligt bevaras och att det är viktigt att bibehålla ett öppet landskap.

Hästhagen sett från väster

Snipen är ett f d torpställe med både välbevarad enkelstuga, ett s k förköks-hus, och välbevarade uthusbyggnader

Kartutsnittet ovan visar hur den miljö är avgränsad som är utpekad som kulturhistoriskt värdefull i kommunens kulturminnesvårdsprogram från 1995

SE DIG OM I LANDSKAPET

När du ska bygga nytt, om eller till - se dig omkring, hur fint och naturligt man av tradition har anpassat sig till naturens och landskapets förutsättningar.

Karaktäristiskt för området är de tidstypiska torpmiljöerna och deras placering i kanten av odlingsmarken. Landskapet är idag hotat av igenväxning och öppethållande av landskapet är givetvis önskvärt.

Miljön är en helhet och det är därför viktigt att inte bara tänka över hur bostadshuset på en fastighet ska vara utformat, utan även hur tillfartsväg, uthus, inhägnader, trädgård och övriga marker ska se ut.

Byggnadstradition

Bebyggelsen kring dalgången vid Snipen karaktäriseras av en som helhet traditionell, småskalig bebyggelse.

Bostadshuset i det här området är eller bygger på den traditionella hustypen enkelstuga. Det är möjligt att komplettera denna hustyp med mindre tillbyggnader utan att karaktären helt försvinner.

Äldre hus är byggda med de traditionella byggnadsmaterialen - sten i sockeln, träpanel på fasaderna och tegelpannor på taket. Rödfärg hör, liksom ljusa och en del djupare kulörer av oljefärger, till byggnadstraditionen. Bostadshuset brukar vara väl placerade i terrängen, ofta så att man får någon form av källarutrymmen.

Helhet

Säkert vill du att ditt hus ska vara vackert och passa ihop med husen i trakten. Fundera över vilka kvalitéer huset har eller är tänkt att få innan du bestämmer dig för hur din om- eller nybyggnad ska bli. Försök att i möjligaste mån ta tillvara de värden som finns. Utformning av detaljer, allt ifrån sockel till skorsten, är viktigt för helheten. Ett varsamt underhåll av boningshus och andra byggnader betyder också mycket.

ANSVARET ÄR DITT

Om ditt hus är beläget i detta område är det en hel del du får göra utan att söka bygglov. Du får bland annat:

- Bygga till ditt bostadshus, med max 25 % av det befintliga husets byggnadsyta (dock max 50 m²)
- Byta fasadmaterial och fönster
- Måla om fasader
- Bygga friggebod om max 15 m²
- Uppföra en komplementbyggnad som carport, förråd, växthus m m, om de inte förtar intrycket av huvudbyggnaden.

Det kan i vissa fall krävas tillstånd från andra myndigheter och tänk på att du alltid behöver grannens medgivande om du vill bygga närmare tomgränsen än 4,5 meter. Ändringar av befintlig byggnad ska göras med varsamhet så att dess karaktär bibehålls. För att bygga ett nytt bostadshus behöver du söka bygglov hos kommunens miljö- och byggnämnd. Du behöver också bygglov för ändrad användning, större tillbyggnad m m. Ta alltid kontakt med kommunen för att informera dig om vad som gäller!

Det är ditt ansvar att försöka se till att det du gör smälter bra in i landskapet, ser vackert ut och inte sänker värdet på den kulturmiljö du bor i - vårt gemensammakulturarv. Det viktigaste är att man tänker efter före och använder sina pengar och egna och andras kunskaper på rätt sätt. Dra dig inte för att kontakta någon med specialkunskaper på området, det finns goda råd att få på nära håll - helt gratis!

VÅRT MUNKEDAL

Kommunen har en mycket variationsrik kulturmiljö med spår ända från 8000 f Kr fram till idag. Här finns allt från vackra, anrika herrgårdsmiljöer och storslagna kulturlandskap, till mindre kända men ändå mycket betydelsefulla torpmiljöer i skogslandskapet.

I denna folder kan du läsa mer om området vid Önebacka-Snipen utanför Munkedal, som är en av dessa pärlor.

Kontakta oss

På kommunens miljö- och byggavdelning kan du få hjälp med vad som gäller vid bygglov och du kan även få råd om hur du ska tänka när du står inför ett byggprojekt.

Munkedals kommun

Miljö- och byggförvaltningen

455 80 Munkedal

e-post: munkedal.kommun@munkedal.se

tel: 0524-18000

fax: 0524-18110

En innehållsrik hemsida www.munkedal.se

Besök kommunens hemsida där även motsvarande informationsblad för andra kulturmiljöer finns att läsa. På hemsidan kan du också studera kommunens översiktsplan, ÖP 2001, där frågor kring natur- och kulturmiljövård är en viktig del, samt fördjupad översiktsplan för Munkedal-Tungenäset. Kulturminnesvårdsprogrammet finns tillgängligt på kommunkontoret.

Kunskap om bohuslänsk byggnadstradition

På Bohusläns museum arbetar människor med kunskaper om hur man kan gå tillväga för att anpassa om- och tillbyggnader till den lokala byggnadstraditionen. Här finns också en samlad kunskap om äldre byggnadstekniker, traditionella färger och material.

Bohusläns museum

Box 403

451 19 Uddevalla

e-post: museum@bohusmus.se

tel: 0522-656500

fax: 0522-656505

hemsida: www.bohusmus.se

Lokalt tänkande och kunskap med rötter

“Man ska inte gå över ån efter vatten” är ett gammalt klokt ordstäv. I din bygd finns människor som är särskilt intresserade av frågor kring bygdens utveckling och historia.

Munkedals hembygdsförening

tel: 0524-10180

kontaktperson: Yngve Carlsson, 0524-71019

